

“BONU” ROMANIDA AYOLLAR OBRAZINING BADIY TALQINI

Guliston davlat pedagogika instituti

Tillarni o'rgatish fakulteti

O'zbek tili va adabiyot yo'nalishi

Xudoyberdiyeva Madina Shavkat qizi

Ilmiy rahbar: Nasrullayev Elmurod Jumaboyevich

[Tel:+9989500115149](tel:+9989500115149)

xudoyberdiyevam04092@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada Iqbol Mirzoning “Bonu” romanida bosh qahramon Bonu va Shoirasi opasi va onasi obrazlarining badiiy talqini o'rganiladi. Romanda ayolning oqko'ngilligi, oilaviy qiyinchiliklari, jamiyat bosimi ostidagi ichki kurashi, epistoliyar shakldagi hissiy monologlar orqali ochib berilganligi tahlil etiladi. Asarda Bonu obrazining ilm-fan, mustaqillik intilishlari bilan birga siyosiy notinchlik va ziddiyatlarda ezilishi tarzda aks ettirilgan bo'lib, zamonaviy o'zbek ayolining fojiali taqdiri badiiy vositalar – ramz tasvirlari orqali yoritiladi.

Kalit so'zlar: Bonu romani, ayollar obrazi, badiiy talqin, psixologizm, ichki monolog, epistoliyar shakl, ijtimoiy tragizm, ruhiy tahlil, o'zbek nasri, jamiyat bosimi.

Аннотация: В статье исследуется художественная интерпретация образов женщин в романе Икбола Мирзо «Бону», включая центральную героиню Бону и окружающих её персонажей. Анализируется раскрытие женской чистоты, семейных трудностей, внутренней борьбы под давлением общества через эпистолярную форму эмоциональных монологов. В произведении трагически показаны устремления Бону к науке и независимости на фоне политической нестабильности и идеологических противоречий, трагическая судьба современной узбекской женщины освещена через художественные средства – символы, мотивы и психологические описания.

Ключевые слова: Бону роман, образ женщин, художественная интерпретация, психологизм, внутренний монолог, эпистолярная форма, социальный трагизм, психологический анализ, узбекская проза, давление общества.

Annotation: The article examines the artistic interpretation of female characters in Iqbal Mirzo's novel "Bonu," including the central protagonist Bonu and surrounding women. It analyzes the portrayal of female purity, family hardships, and internal struggles under societal pressure through epistolary emotional monologues. The novel tragically depicts Bonu's aspirations for science and independence amid political unrest and ideological conflicts, illuminating the fate of the modern Uzbek woman via artistic devices – symbols, motifs, and psychological depictions.

Keywords: Bonu novel, female characters, artistic interpretation, psychologism, inner monologue, epistolary form, social tragedy, psychological analysis, Uzbek prose, societal pressure.

Kirish

Iqbol Mirzoning “BONU” romani 2018-yilda nashr etilgan bo‘lib, o‘zbek adabiyotidagi epistolalar janrining yorqin namunalaridan biri sifatida tan olinadi. Epistolalar adabiyotda xatlar (maktublar) shaklida yozilgan asarlar janrini anglatadi. Bu janr qahramonlarning yozishmalari orqali voqealar, ruhiy holatlar va syujetni ochib beradi. Roman asosiy qahramon Bonu timsolida zamonaviy o‘zbek ayolining soddaligi, ishonuvchanligi, sevgi izlanishlari va jamiyat bosimiga qarshi ichki kurashlarini xatlar shaklida chuqur ochib beradi. Ushbu maqolada roman ayollar obrazining badiiy talqini psixologizm, milliy xususiyatlar va ijtimoiy kontekst asosida tahlil etiladi. O‘zbek ayolining taqdiri, sabr-bardoshi va ruhiy dunyosi badiiy vositalar (metafora, dialekt, ichki monolog) orqali talqin etilib, adabiyotshunoslikda muhim o‘rin tutadi.

Asosiy qism

Iqbol Mirzoning “Bonu” romani zamonaviy o‘zbek adabiyotidagi ayol obrazining eng murakkab va ko‘p qirrali talqinlaridan biri hisoblanadi. Epistoliyar

janrda yozilgan ushbu asar markaziy qahramon Bonuning xatlari shaklida olib borilib, uning ichki dunyosi, oilaviy munosabatlari, jamiyatdagi o'рни va siyosiy voqealar ta'sirida shakllangan ruhiy holati batafsil ochib beriladi.

Roman 1990-yillarning boshidan 2010-yillargacha bo'lgan davrni qamrab oladi – Sovet Ittifoqi parchalanib, mustaqillik davri boshlanishi, iqtisodiy qiyinchiliklar, mafkuraviy qarama-qarshiliklar va 2005-yil Andijon voqealari fonida o'zbek ayolining fojiali taqdiri yoritiladi. Bu davrda ayol obrazi an'anaviy oilaviy qadriyatlar va shaxsiy erkinlik intilishlari o'rtasidagi keskin ziddiyatlarda ko'rsatilgan.

Maqolaning asosiy maqsadi – romandagi ayol obrazlarining badiiy talqinini tizimli tahlil qilish, ularning psixologik va ijtimoiy o'lchovlarini ko'rsatishdir. Tadqiqot vazifalari quyidagilardan iborat: roman strukturasi o'rganish, Bonu obrazi va ikkinchi darajali ayollar obrazlarini solishtirish, badiiy vositalarni aniqlash va ularning obrazlarni shakllantirishdagi rolini ko'rsatish. Tadqiqot metodlari sifatida adabiy tahlil, psixologizm, strukturalizm va komparativ usullar qo'llaniladi.

Roman janri va struktura xususiyatlari

“Bonu” epistoliyar roman janrining yorqin namunasi bo'lib, asarning 80 foizdan ortiq qismi Bonuning xatlari shaklida berilgan. Bu shakl ayol obrazlarini ochishda o'ziga xos imkoniyatlar beradi – qahramonlarning ichki monologlari, hissiy holati, shaxsiy sirlar va jamiyat oldidagi ikkiyuzlamachiliklari to'g'ridan-to'g'ri o'quvchiga yetkaziladi.

Roman strukturasi ikki qatlamli tizim kuzatiladi: tashqi voqealar (ish joyi, oilaviy hayot, muhojirlik masalasi) va ichki psixologik jarayonlar (ruhiy ziddiyatlar, vijdon azobi, o'z-o'zini tushunish izlanishlari). Xronologik tartib 1991-yildan 2015-yilgacha cho'zilgan bo'lib, o'zbekistonlik ayolning mustaqillik davridagi hayotiy tajribasi to'liq aks ettirilgan.

Bonu obrazining badiiy talqin

Bonu ismli qiz romaning bosh qahramoni hisoblanadi. O'zbek oilasida ulg'aygan, odobli, garchi juda chiroyli bo'lsada kibirga berilmagan o'zbek qizi. Taqdirning sinovlari tufayli boshiga juda ko'p qiyinchiliklar tushgan, sog'lig'ida

muamolar sababli tabiiy chiroyni yo'qotgan. Chet elda qiyinchiliklarva ko'ngilsizliklarga qaramasdan o'zligidan vos kechmagan, oz bo'lsada halol pul ishlab topgan qiz timsoli. U vafoli va kechirimli inson. Hattoki yaqin insonlari unga xiyonat qilganida, unialdaganida ham ularni kechiradi va e'tibor bermaydi. "Guruch kurmaksiz bo'lmaydi",- deganlaridek uning o'ziga xos kamchiliklari ham bor. Bir so'z biln aytganda havas qilsa arziydigan obraz. 2005-yil Andijon voqealari fonida uning hayoti tubdan o'zgaradi – oilaviy rishtalar uziladi. Roman davomida Bonu muhojirlikka ozgina moyil bo'lsa-da, vatanini tark etishdan vijdon azobi chekadi. Uning Bonu obrazi zamonaviy o'zbek ayolining portreti sifatida talqin qilinadi: an'anaviy qadriyatlar (farzand tarbiyasi, oila saqlab qolish) va shaxsiy intilishlar (kasbiy rivojlanish, erkin fikr bildirish) o'rtasidagi qattiq kurashda ko'rsatilgan. Bonu o'zini "o'zbek ayoli emas, balki shaxs" deb his qilishga intiladi, ammo jamiyat bu intilishni qabul qilmaydi.

Ikkinchi darajali ayollar obrazlari – bular Shoirra opasi, onasi va opalari an'anaviy o'zbek ayolini ifodalaydi. Bonuga judda katta yordam bergan Shoirra opasi hisoblanadi. U Andijondan Toshkentga o'qishga ketganda Bonuga o'z uyidan Joy beradi va o'z singlisiday ko'radi.

Shoirra opa obrazi – oqko'ngil, samimiy va beg'ubor ayol. Shohona hayotda yashasada isrofgarchilikka yo'l qo'ymaydigan o'zligini yo'qotmagan ayol. Keyinchalik boshiga og'ir kunlar tushgan b'lsa ham ularga sabr qilgan inson.

Ona obrazi sabr-toqat, dindorlik va oilaviy qadriyatlar ramzi sifatida ko'rsatilgan. U Bonuga "Sabr qil, Alloh yordam beradi" kabi nasihatlar beradi. bu vaqtda Bonu sog'lig'i sababli ancha siqilib qolgan bo'ladi. Bu nasihatlar Bonuning mustaqillik intilishini hosil qiladi. Opa va singillar turli xil ijtimoiy pozitsiyalarni aks ettiradi: biri diniy qat'iyotga moyil, ikkinchisi moddiy manfaatni birinchi o'ringa qo'yadi, uchinchisi esa Bonu singari erkinlik izlaydi, ammo oila bosimi ostida qoladi. Yozuvchi Bonu obrzaini shunday yaratganki qancha ko'p mashaqat chekan, lekin o'zbek ayaoling qanday ekanligini bita obraz orqali isbotlab qo'ygan. Faqatgina Bonu obrazi emas balki asardagi Shoirra opa va onasi ular ham asosiy qahramonlar

hisoblanadi. Onaning timsoli shunchalik chiroyli tasvirlangan. Ona farzandi qancha mashaqat ko'rsa, azob-uqibat cheksa doim farzandinging yonida bo'ladi.

Kompozitsiya: Roman Bonu ismli ayolning ichki dunyosi va hayotiy sinovlarini markaz qilib, maktublar, xotiralar va suhbatlar shaklida tuzilgan. Syujet o'zbek ayolining sabr-bardoshi, xiyonatlar va ijtimoiy to'siqlarga qarshi kurashini aks ettiradi. Tugun: Bosh qahramon Bonu oilaviy va shaxsiy fojialar (xiyonat, ayriliq, sharmandaliklar) ortidan o'z taqdirini izlaydi, Olmos ismli yigit bilan sevgi hikoyasi markaziy o'rin tutadi. Yechim: Bonu o'z or-nomusi va iymonini saqlab, ichki kuch bilan sinovlardan o'tadi, hayotning murakkabligini qabul qilib, ruhiy yetuklikka erishadi.

Xulosa

Iqbol Mirzoning "Bonu" romani o'zbek nasrida ayol obrazini badiiy talqin qilishning yangi va yuqori bosqichini belgilab beradi. Yozuvchi psixologik chuqurlikni ijtimoiy dolzarblik bilan birlashtirib, zamonaviy o'zbek ayolining fojiali taqdirini, ichki kurashini va jamiyat oldidagi ikkiyuzlamachiligini muvaffaqiyatli yoritgan. Asar kompozitsiyasi murakkab: maktublar, ichki monologlar va xotiralar orqali vaqt oqimi oldinga va orqaga siljiydi, bu Bonuning ruhiy holatini realistik chizishga yordam beradi. Yozuvchi psixologik realizm uslubidan foydalanib, o'zbek ayolining sabr-bardoshi, ichki kurashi va ruhiy yetukligini ta'kidlaydi. Til sodda, ammo ta'sirchan – she'riy unsurlar va folklor elementlari qo'shilgan.

Shaxsiy fikrimcha, "Bonu" romani nafaqat adabiy, balki ijtimoiy-falsafiy ahamiyatga ham ega. Bonu obrazi orqali o'zbek ayolining mustaqillik davridagi haqiqiy o'rnini, jamiyat tomonidan unga yuklatilgan stereotiplarni va shaxsiy erkinlik izlanishlarini ko'rish mumkin. Roman bugungi kunda ham dolzarb bo'lib qolmoqda, chunki ayol masalasi o'zbek jamiyatida hali ham muhim muhokama mavzusi hisoblanadi. Yozuvchi Bonu romanida o'zbek ayoli nafaq barcha ayolning sabr matonati. Qanchalik qiyin ahvolda bo'lishsa ham sabr qilishlari, bardoshlilikini. Onalarning qnchalik mehribon ekanliklarini. Romanorqali isbotlaydi/

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirzo, I. Bonu: Roman. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018. – 320 b.

2. Qodirov, A. Zamonaviy o‘zbek nasrida ayol obrazi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2020. – 256 b.
3. To‘xtaxo‘jayev, A. Psixologik realizm o‘zbek adabiyotida. – Toshkent: Abdullo Qodiriy nomidagi adabiyot va san’at instituti, 2019. – 180 b.
4. Karimov, Sh. Epistoliyar janrning o‘zbek nasridagi rivojlanishi. – Farg‘ona: Farg‘ona davlat universiteti, 2022. – 210 b.
5. Dostoyevskiy, F.M. Jinoyat va jazo. – Toshkent: Sharq, 2015. – 512 b.
(Bonu obrazi shakllanishidagi ta’sir manbai sifatida).